

GÜNDÜZ VASSAF • **Sınırsız**

İletişim Yayınları 2684 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 463

ISBN-13: 978-975-05-2517-9

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1. BASKI 2018, İstanbul

KAPAK Suat Aysu

KAPAK, ÖN ve ARKA İÇ KAPAK İLLÜSTRASYONLARI J. J. Grandville

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Emre Bayın - Osman Alp Denizler

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

GÜNDÜZ VASSAF

Sınırsız

HAZIRLAYAN *Kıvanç Koçak*

GÜNDÜZ VASSAF liseyi Robert Kolej'de tamamladıktan sonra aldığı futbol bursuyla psikoloji eğitimi gördüğü George Washington Üniversitesi'nden mezun oldu. Gençliğinde ABD'de akıl hastanesi gardiyanlığından TRT'de radyo spikerliğine kadar çeşitli işlerde çalıştı. Hacettepe Üniversitesi'nden psikoloji doktorasını aldıktan sonra, uzun süre Ankara Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi'nde öğrencilere psikolojik danışmanlık yaptı. Sonradan pişman olacağı, Türkiye'nin ilk zekâ testini geliştirdi. Uzun yıllar bu testlerin bir tür zekâ katliamı olduğuna dikkat çekti. Uluslararası Psikologlar Konseyi yönetim kurulu üyeliğine seçildi, Union of Psychological Science Barış Komitesi kurucu üyesi oldu, American Psychological Association'ın toplum psikolojisi bölümünün Avrupa ve Ortadoğu koordinatörlüğünde görev aldı. 12 Eylül askerî darbesinden sonra öğretim üyeliği yaptığı Boğaziçi Üniversitesi'nden istifa etti. Türkiye'de Psikologlar Derneği'nin kurucu üyelerinden olmasının yanı sıra 12 Eylül'e kadar Uluslararası Af Örgütü'nün İstanbul Şubesi başkanlığında, Tüm Öğretim Üyeleri Derneği (TÜMÖD) yönetim kurulunda yer aldı. O tarihten sonra Kassel, Marburg ve Bremen üniversitelerinde öğretim üyesi, Kanada McGill Üniversitesi Center for Developing Area Studies'de "konuk" akademisyen, Amsterdam'da Averroes Stichting'de klinik psikolog, Viyana'da Institute für Höhere Studium ve Avrupa Bilim Vakfı'nda da konuk araştırmacı olarak çalıştı. Kurulduğu günden kapandığı 2016'ya kadar *Radikal* gazetesinde "Uçmakdere" başlıklı köşe yazılarıyla 20 yıl boyunca yer aldı.

Kitapları: *Zekâ ve Zekâ Testleri Nedir? Ne Değildir?* (Ankara Üniversitesi Mediko Sosyal Merkezi Yayınları, 1977); *Daha Sesimizi Duyurmadık: Avrupa'da Türk İşçi Çocukları* (Belge Yayınları 1983; İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2002); *Cehenneme Övgü* (Ayrıntı, 1992; İletişim, 1999); *Cennetin Dibi* (Ayrıntı, 1996; İletişim, 1999); *Annem Belkıs* (İletişim, 2000); *40 Yıl Önce 40 Yıl Sonra Amerika-Rusya* (İletişim, 2006); *Tarihi Yargılıyorum* (İletişim, 2007); *Türkiye Sen Kimsin?* (İletişim, 2008); *Leventnâme* (Heyamola, 2009); *Kimliğimi Kaybettim Hükümsüzdür* (İletişim, 2010); *Mostari: Bir Köprü Bekçisinin Günlüğü* (YKY, 2013); *Medeniyet, Kültür, Sanat* (İletişim, 2014); *İstanbul'da Kedi* (YKY, 2014), *Boğaziçi'nde Balık* (YKY, 2015), *Nâzım* (Aylak Adam, 2015), *Ne Yapabilirim: Geleceğe Kartpostallar* (İletişim, 2016), *Sımsız* (İletişim, 2018).

Hazırlayan: *Özgürleşmenin Sorunları: Mehmet Ali Aybar Sempozyumları* (Tarih Vakfı Yayınları, 2003); *Belkıs Halim Vassaflım defterinden: Dumezil'in Sosyoloji Dersi Notları* (Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009).

Çeviri: *Guantanamo'dan Şiirler* (Der. Marc Falkoff, Bilgin Adalı ile birlikte, YKY, 2008).

Gezeugenimize...

Nereden biliyorsun?

– Anonim

İÇİNDEKİLER

SINIRSIZ BİR ADAMIN
KOZMOSTAKİ YOLCULUĞU

Kıvanç Koçak 13

PSİKANALİZ, FREUDCULUK VE GENÇLİK ÜZERİNE 17

MÜCADELEMİZDE SALT SAVUNMA DURUMUNDA
OLMAMALIYIZ 27

HAINLERİ SAVUNAN YAZAR 35

BİREYSEL ESARETİN ADI

“ÖZGÜRLEŞTİRİYORUZ” OLDU 43

SIKICI OLACAĞINDAN KORKMUŞTUM 53

HEP BİREYİ VE BİREYİN ÖZGÜRLÜĞÜNÜ
ÖN PLANA ÇIKARIYORUM 57

68 KUŞAĞI DA TOTALİTERDİ 65

AMERİKA'YI BİLDİĞİMİZİ ZANNEDİYORUZ 79

TÜRKİYE, OLGUNLAŞMAK İSTEYEN
BİR ÇOCUK GİBİ 85

TÜRKİYE, TARİHİNİ KEŞFEDEN BİR ERGEN... 95

İNSANIN EN GÜZEL HALİ, AŞK HALİ 99

TÜRKİYE ARTIK BÜYÜMEKTEN KORKMUYOR	107
GENÇLER BAYRAK VE DİNİ BAGAJLARINDA BIRAKARAK YENİ BİR İPEK YOLU OLUŞTURDU	115
AİTLİKLER FETİŞİZMİNE KAPILMIŞ GİDİYORUZ	121
SOKAKLAR ÜZERİNE...	125
GÜNDÜZ VASSAF İLE SÖYLEŞİ	129
NE OLACAK BU TÜRKİYE'NİN HALİ?	135
ŞİŞKİN EGOLAR, EZİLMİŞ EGOLAR SAYESİNDE VAR	141
AKIL HASTASI DENEN KİŞİ BİR BİREY	145
DEMOKRASİNİN ENGELLERİ...	153
İSTANBUL, DÜNYANIN EN ÇİRKİN ŞEHİRLERİNDEN BİRİ OLMAYA ADAY	159
KEDİLER OLMASAYDI AYA GİDEMEZDİK	161
İSTANBUL KEDİLERİN BAŞKENTİ	169
DOSTOYEVSKİ Mİ, TOLSTOY MU?	175
İSTANBUL'U UZAKTAN SEYRETMEK, BİR SAVAŞI İZLEMEK GİBİ	177
DOSTOYEVSKİ, İNSANI FREUD'DAN DAHA İYİ BİLİYOR	183
GÜNDÜZ VASSAF'TAN BİZE İYİ GELECEK 9 ÖNERİ!	197
MODERN HAYAT VE DEĞİŞEN EĞLENCE	199
ACIYI AÇIK ARTIRMA PAZARI VAR, ORTAK YAS YOK. ÖLENLER DE KAVGAYA VESİLE	207
UMUTSUZ OLMAYA HAKKIMIZ YOK	215
UMUT	225
DÖRT KİTAP	237
1968 KUŞAĞI BENCİLDİ, "DEVLET BİZE GÖLGE ETMESİN, BAŞKA İHSAN İSTEMEYİZ" DÜŞÜNCESİNDEYDİK	239
MODERN ZAMAN KÖLELERİ	253

TEŒEKKÜRLER

Hüsnü Abbas, İstem Akalp, Suat Aysu,
Emre Bayın, Osman Alp Denizler,
Çağlayan Erendağ, İdil Kartal, Kıvanç Koçak,
Lyvia Morgan.

SINIRSIZ BİR ADAMIN
KOZMOSTAKİ YOLCULUĞU

Kıvanç Koçak

Cehenneme Övgü 1992’de, *Cennetin Dibi* 1996’da yayımlandı. Her iki kitap da bugün artık “kült” statüsünde, mutlaka okunması gereken kitaplar listelerinde. Yani 1990’lı yıllardan beri okurlarının zihninde soru işaretleri uyandırmayı beceren, yazdığı her kitap merak edilen bir yazar Gündüz Vassaf. Peki ama bunu nasıl başarıyor?

Her şeyden önce bireylere, toplumlara kalıplar biçen her türlü iktidarı sorgulamaktan korkmuyor Vassaf. Totaliterlikle, toptancılıkla hesaplaşma içine girmekten kaçınmıyor. Verili aitlikleri, kimlikleri –din olsun, milliyet olsun, cinsiyet olsun– sorgulamaktan hiç vazgeçmiyor. Neredeyse her zaman “Acaba gerçekten öyle mi?” sorusunu sormaktan kaçınmıyor. Yılgınlık, umutsuzluk, yeis içinde öyle ya da böyle “ne yapabilirim”i düşündüğünü hissettiriyor. Kahramanlara meydan okumaktan, benimsenmiş tarihi kurcalamaktan vazgeçmiyor. Kapitalizmin yarattığı, artık iyice atomize olmuş, kendine dönmüş bireyin hallerini incelemekten; “kendini bilme” çabısından kendini alamıyor. Sahici bir merak duygusuna sahip olduğunu belli etmekte kalmıyor, bunların

peşine takılıp vardığı yerlerin tadını çıkarıyor. Gençlerden, gelecekte umudunu asla kesmiyor. Türkiye'ye ve dünyaya başka gözlerle bakmaya yardımcı oluyor. İşte tüm bunları ve tabii daha da fazlasını yazdıklarına katması, okurunu kendisiyle birlikte düşünce yolculuklarına çıkarabilmesi Vassaf'ın başarısı. Yani onun için “düş gücünün avukatı, düzyazımın en özgür ruhlu kalemi”, “kahramanları sevmeyen, hainleri savunan biri”, “insan ondan öğrenebiliyor”, “farklı biri”, “neşeli, umutlu”, “bilgiyi paylaşmak olarak gören biri” diyenlerin hepsi haklılar.

Yazdıklarıyla düşünceleri provoke eden, olaylara farklı gözlerle bakmamızın imkânlarını önümüze sunan Gündüz Vassaf'ın yıllardır merakla takip edilmesinin sırrını her okuru kendince değerlendirebilir tabii ancak kendisiyle parlak akademisyenliğinden itibaren yapılan söyleşileri bir araya getirme fikrine dair şunları söyleyebilirim: İlk kitabımı 1977'de (*Zekâ ve Zekâ Testleri Nedir? Ne Değildir?*) yayımlayan Vassaf'ın kırk yılı aşan yazarlık serüveninde genel olarak fikrî tabanını, hayata bakışını, duruşunu, kitaplarını yazma hikâyelerini sunmak bu sahici entelektüele bir tür saygı duruşu. Ancak bunun da ötesinde 1984-2017 sonu arasında yapılmış bu söyleşilerle Vassaf'ın daha iyi kavranmasına yardımcı olma çabası.

Şüphesiz bu tip “derlemeler” her zaman onu hazırlayan kişiyle maluldür: Kitabı başka biri hazırlıyor olsaydı, başka söyleşileri seçebilirdi. Ancak kitaba aldığımız söyleşilerin de amaca yeteri kadar hizmet ettiğini düşünüyorum. Bu noktada “teknik” bir iki noktadan da söz etmek gerek: Kitapta yer alacak söyleşileri belirleyip Gündüz beyle çalışmaya başladıktan sonra, kimi söyleşilere –asla söyleşilerin orijinal hallerini bozmak noktasına gelmese de–, anlatılanı daha iyi aktarabilmek için kimi yerlerde çok küçük, belli belirsiz müdahaleler yapıldı. Yine okurla Gündüz Vassaf'ın daha doğ-

rudan ilişki kurması adına, –daha ziyade hangi kitaba dair konuşulduğunu ortaya koyanlar dışında– birçok söyleşiden soru-cevap olmayan giriş kısımları çıkarıldı, ki bunların yokluğu da kitabın değerini düşürmüyor. Ayrıca, en aza indirmeye çalışsak da, yer yer rastlanabilecek tekrarların da yine göz ardı edilebileceğini düşünüyoruz. Zira bu durum çoğu zaman, farklı bağlamlarda yapılan söyleşilerde benzer soruların sorulmasından kaynaklanmakta.

Gündüz Vassaf, İstanbul’dan kedilere, balıklardan farklı şehirlere, insana ve toplumsal olana duyduğu tükenmez merakla aitliklerimizle, gündelik hayattaki totalitarizmlerle, doğru bildiklerimizle yüzleşmeye; çarpıcı tespitleriyle okurları olarak bizi bildiğimiz her şeyi sorgulamaya davet etmeyi hep sürdürecektir. Onun “kozmostaki yolcuğu”na dair bu kısa seçki her türlü sınıra karşı çıkan, “sınırsız”lığı savunan Vassafı biraz daha yakından tanımaya, onu biraz daha iyi anlamaya vesile olursa ne mutlu...

PSİKANALİZ, FREUDCULUK VE GENÇLİK ÜZERİNE

Psikoloji genelde ruhsal sorunlara yönelik ve dolayısıyla terapiyle hemen hemen özdeş tutulan bir bilim dalı olarak değerlendiriliyor. Psikoloji insan yaşantısına ilişkin çok daha geniş bir alanı kapsadığı halde bu biçimde algılanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

– Bir defa çok kişi bu alanda, yani klinik psikolojide çalışıyor. Amerika’da çalışan psikologların yüzde 60-70’i klinik psikolog. En yüksek maaşı alanlar onlar, konularında en çok dergileri olanlar da onlar. Ayrıca popüler literatürde, filmlerde, özellikle televizyon ve radyo programlarında en çok başvurulan meslek dalı klinik psikoloji. En çok ilgiyi “hastalık”la, “anormallik”le uğraşanlar görüyor. Bu nedenle psikoloji, ruh hastalıkları, klinik psikoloji, Freud, hepsi birbirleriyle özdeş tutuluyor. Bir psikologa, “sen benim düşüncemi okuyorsun, her dediğimi anlıyorsun” gözüyle bakılmasının nedeni de bunun bir uzantısı.

Terapinin psikanaliz ve Freud'la bu denli özdeşleştirilmesinin nedenleri nedir sizce?

– Marx Marksizm için neyse, Freud da psikanaliz için o. Marx'tan sonra, o çerçeve içinde gelişen bütün sol akımlar Marx'a göre, örneğin “revizyonist” ya da “dogmatik” olarak değerlendiriliyorlar. Aynı biçimde Freud'dan bu yana gelişen akımlar yerlerini hep Freud'a göre belirlediler.

Psikolog ve psikiyatrların, Freudcu olmasalar dahi Freud'a karşı bir bağımlılık kompleksleri var. Sanki, yani biz, Freudcu olmasak bile örneğin hümanist bir akımı açıklarken psikanalitik akımdan nasıl farklı olduğunu anlatarak işe başlıyoruz, onun açısından tanımlıyoruz. Freud'u tarihteki yerine yerleştirmiş değiliz. Ona karşı bir evladın anasından, babasından kopmak için verdiği kavga gibi bir kavgamız var sanki. Ayrıca kamuoyunda Freud popüler olduğu için kamuoyuna karşı bir akımı tanıtırken Freud'la karşılaştırarak, Freud'dan nasıl farklı olduğunu belirtirken açıklamak gerekiyor. Sonuçta, hem sözünü ettiğim bağımlılıktan, hem de kamuoyunda Freud'un bu denli popülerize edilmiş olmasından ötürü yeni akımlar kendilerini hep Freud'a göre tanımlıyor ve daha geri planda kalmış oluyorlar.

Freud ve psikanalizin kamuoyunda popülerize edildiğini söylediniz. Bunun nedenleri ne?

– Kuramın mistik bir yanı var. Mitolojiden alınan alıntılar onu bir ölçüde evrenselleştiriyor. Ayrıca çok çarpıcı öğeler var. Örneğin “Oidipus kompleksi” – çocuğun annesine âşık olması. Bütün bunların siyasal alanda da işlevi oluyor. İster sosyalist toplumlarda, ister Müslüman toplumlarda olsun, ister içinden çıktığı Viyana burjuvazisinde olsun çeşitli eleştirilerle karşı karşıya kalıyor. Bunun nedeni de toplum değerlerini sarsması. Değişik görüşler getiren bir

tutum, cinselliğin özgürleşmesi, açığa çıkması söz konusu, kutsal olan aile değerlerini sarsıyor. Örneğin, çocuğun anne-siyle yatmak istemesini doğal bir istek olarak öne sürüyor. Bu durum Türkiye’de de geçerli. Bir zamanlar Türkiye’de, Freud’un öğretisinin liselerde okutulmasına karşı çıkılması buna bir örnek.

Kısaca, çarpıcılığı, ilginçliği, aldığı tepkiler popülerize olmasına neden oluyor. Kuramın yaygınlığının başka bir nedeni de kapsamlı oluşu. Yalnızca tedaviye yönelik bir kuram değil. Uygarlığın nasıl geliştiğine kadar her şeyi açıklamaya yöneliyor. Diğer kuramlar, örneğin “davranışçı” tedavi yöntemi böyle kapsamlı değil. Davranışçılığın ortaya çıkışlarından sonra Skinner, felsefesini geliştirdiyse de bir felsefe olduğu pek söylenemez. Belki de işe-vuruk (işlemsel) bir felsefesi var davranışçı akımın. Açıklamalardan çok, neler yaptıklarını tanımlıyorlar. Diğer pek çok akım da psikanaliz kadar kapsamlı değil, daha çok parçaları ele alıyorlar. Oysa Freud, hemen her konuya el atmış.

Psikanalizi bir ruhsal tedavi yöntemi olarak siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

– Freud insanlar için çok kötümser. Kötümser, çünkü uygarlığın gelişmesiyle insan özgürlüğünün elinden alındığını söylüyor. Ona göre özgür insan libidosuna (cinsel enerjisi-ne) en geniş kanalları açan insan, yani ilkel insandır. Süpergonun (toplumsal baskılarının) olmadığı insan özgür insandır. Başka bir deyişle, dürtülerini duyduğu anda dışarı yönelen, “ben istiyorum” diyerek isteyen insandır. Uygarlık geliştikçe, toplum, kurullarla insanın davranışlarını sınır-ladıkça nevrozların başladığını söylüyor Freud. Dolayısıyla uygarlığın gelişmesiyle nevrozların gelişmesi eşdeğer tutuluyor. Psikanaliz ise nevrozlarıyla birlikte insanın uygarlığın içinde, toplumun içinde yaşamasını sağlıyor. İnsanın yaşadığı

ğı kötü durumu kabullenmesini, yani uygarlığın tutsağı olduğunu kabullenmesini sağlamaya yöneliyor.

Psikanaliz aynı zamanda determinist bir kuram. İnsanın ilk altı yılında başından geçenlerin, yetişkin kişiliğini büyük ölçüde belirlediğini iddia ediyor. Kurama göre her şeyin bir nedeni var ve bu nedenler çocuklukta, ilk altı yılda yatıyor. Çevrenin etkisine ya da tesadüfe hiç yer verilmiyor. Tesadüfe yer vermeyen bir kuram özgürlüğe de yer vermiyor.

Bu nedenlerden ötürü, psikanalizi gerici ve tutucu olarak değerlendiriyorum. Tutucu, çünkü toplumun var olan koşullarına, yani süperegoya, yani egemen sınıfın kültürüne, düzenine uyum sağlamaktan yana, değiştirmekten değil.

Bu arada, gerici, özgürlüğe aykırı derken Freud'un ilk çıktığı dönemdeki devrimci, özgürlükçü yanı da vurgulamak gerek. Kilisenin baskısı altında, insanın en doğal davranışlarında biri olan cinsel davranışları, o güne kadar kimse sözünü dahi etmezken, sanki insanın cinsel arzuları, düşleri yokmuş gibi değerlendiriliyorken, cinselliğin doğal bir şey olduğu, hatta doğal olmanın ötesinde insanın tüm davranışlarını belirleyen itici güç olduğu iddiasıyla ortaya çıkıyor Freud. O dönemde itibar görmüyor, "ayıp" şeyler söylüyor çünkü. Kimsenin en yakınına bile söylemeye cesaret edemediği fakat sık sık düşündüğü cinsellikle ilgili şeyleri son derece açık biçimde ortaya koyuyor. Bu açıdan Freud'un oldukça önemli, devrimci, özgürleştirici bir yanı da var. Fakat tedavide özgürleştirici değil, daha derin anlamda, felsefi boyutta teslimiyetçi ve determinist.

Tedavi açısından günümüz koşullarında psikanalizin geçerli bir yöntem olduğunu söyleyebilir miyiz?

– Yapılan araştırmalar her yöntemin bir diğeri kadar geçerli olduğunu gösteriyor. Somut araştırmalar hiçbir yöntemin bir diğeryinden üstün ya da geri olduğunu kanıtlamış de-

ğil. İnsan değişken, çevre değişken, araştırmalar tutarlı veriler sağlamıyor. Araştırmalar sonucu varılan genel kanı da řu: Tedavi gören kişilerin 1/3'ü iyileşir, 1/3'ü daha kötüleşir, 1/3'ü de değişmez. Ama bu, tedavinin hiçbir işe yaramadığı anlamına gelmiyor. Tedaviye gelen, birçok insan için terapi oldukça önemli; terapistle kişi arasında güçlü bir bağ kuruluyor, kişi kendisini dinleyen, anlayan bir insan buluyor karşısında. Terapi bireysel açıdan çok şey verebiliyor.

Dolayısıyla herhangi bir yöntem için, elde ettiği sonuçlar bakımından daha üstün ya da daha kötü diyemeyiz. Psikanalizin yaygınlığı ise üstünlüğünden değil, kuramın zenginliğinden ve ilginçliğinden kaynaklanıyor.

Türkiye'de psikanalizin yalnızca bilimsel, akademik çevre içinde ve uygulamada değil, piyasadaki psikolojiyle ilgili kitaplarda da öne çıktığını görüyoruz. Freud, Jung, Adler gibi isimlere ilgi gösterilmesini nasıl yorumluyorsunuz?

– 1961'den sonra Türkiye'de müthiş bir okuma patlaması oldu. O güne değin çevrilmeyen, basılmayan, yayımlanmayan birçok kitap çevrildi, birçok yeni yayınevi kuruldu. Kitap tartişmaları toplum yaşamında, özellikle gençliğin gündel yaşamında gündeme girdi; kahvelerde kitaplar, düşünce tartişılır oldu. Yalnız bununla birlikte için kolayına da kaçıldı. Diğer konularda olduğu gibi psikolojide de doğru dürüst “psikolojiye giriş” kitabı okunmadan, örneğin Reich'in kitle ruhuyla ilgili kitabı okunmaya başlandı. Psikolojinin temel ilkeleri öğrenilmeden o kitabın anlaşılması olanaklı değil. Ama o kitaplar satıldı, o kitaplar okundu ve hâla piyasada, kitabevlerinde “psikoloji nedir” diye bir kitap yok. Çok yüksek düzeyde soyutlamalar tartişılırken, daha temel kitaplar okunmadı. Müthiş bir ilgi var fakat bu ilgi de hazmedilmemiş gibi geliyor bana. Bu durum bugün hâla geçerli.

Oysa İngiltere, Amerika, Almanya ya da sosyalist ülkelerde bir üniversite öğrencisi okumaya ya da eğitime en basit kitaplardan başlar, basit kitaptan başlamak ayıp değil.

Burada bir de şunu söylemek istiyorum: Bence, yalnızca insan davranışını açıklayanların değil de, yaşayanların da yazdıkları okunmalı. Örneğin Dostoyevski, Henry Miller, Kafka bu açıdan önemli isimler.

Öğretim üyesi olmanız size gençliği yakından izleme olanağı veriyor. Boğaziçi Üniversitesi gençliğinin genelde Türkiye gençliğinin özelliklerini yansıttığını pek söyleyemesek de gençliğin bugünkü durumunu ve kendi kuşağınızdan bu yana gözlediğiniz değişimlerin bir değerlendirmesini yapabilir misiniz?

– Üniversitede uzun yıllar bulunmanın ilginç bir özelliği var: Birlikte olduğun kişiler hep aynı yaşta, her zaman 18-22 yaş grubuyla karşı karşıyasın. Bu açıdan üniversite ortamı ilginç bir gözlem yeri. Aynı yaş grubunun kuşaklar arası nasıl değiştiğini gözleyebiliyorsun.

Bizim kuşakla şimdiki kuşak arasında büyük farklılıklar var. Bugün, kendi kuşağımdan (68'liler) arkadaşlarla konuşmalarımızda, bizden sonra gelen kuşakları çok eleştiriyoruz. Kendi kuşağımızı daha sağlıklı, dünyada olup bitenle daha çok ilgilenen, dünyayı değiştirmek isteyen daha çok yaratmak isteyen bir kuşak olarak görüyoruz. Bir araya geldiğimizde bunları konuşuyoruz. Bunu yalnızca Türkiye'de değil, Fransa ya da Amerika'daki yaşlılarımla da yaşıyorum. Onlar da şimdiki kuşaktan şikâyetçi, "biz böyle değildik, bunlar hiçbir şeyle ilgilenmiyor bir tek kendileriyle ilgileniyorlar" diye yakınıyorlar. Ancak bugünkü gençlikte bizde olmayan bir şey var: Sevgi, yakınlaşma, dürüstlük, yaşamın anlamı gibi sorunlara olağanüstü bir duyarlılık. Bizim zamanımızda bunlar pek yoktu, kendi üstü-